

as the major international trends. The attention is focused on the expansion of distance learning based on Internet technologies and services.

Keywords: continuing education, information and library education, electronics education, IFLA, international education trends, distance learning, Internet.

УДК 021(477.74)

Ю.С. Амельченко

БІБЛІОТЕКИ ОДЕЩИНИ: РЕФОРМУВАННЯ З ПОГЛЯДУ НОВИХ РЕАЛІЙ СУЧАСНОСТІ

Висвітлено досвід роботи Одеської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Грушевського в контексті стратегічного розвитку бібліотечної справи в Україні, наголошено на проектах та іміджевих акціях, що здійснили бібліотеки Одещини задля сприяння підвищенню авторитету бібліотек.

Ключові слова: бібліотеки Одещини, проектна діяльність бібліотек, реформування бібліотеки.

Більш ніж 500 років тому великий європейський філософ Еразм Роттердамський сказав: «Моя Батьківщина там, де моя бібліотека».

Сучасним підтвердженням цієї тези щодо ролі бібліотек для суспільства і особистості стали долевизначальні документи 2015-2016 років: затверджена Урядом держави «Стратегія розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року» та схвалена Президією УБА «Концепція якісних змін бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України» до 2025 року

Заявлена тема доповіді дає можливість розбігу думок та неординарного підходу до вирішення проблем. Років 20 тому я опублікувала статтю «Про бідну бібліотеку замовте слово...». Багато чого змінилось: ми стали культурними та інформаційними центрами місцевих громад і лідерами громадської думки.

Завдяки проектній діяльності ми долали цифрову нерівність між сільським і міським населенням, і продовжуємо це робити, надаючи населенню життєво важливі послуги від навчання користування комп'ютером до е-урядування, створюючи особисті кабінети виборців, прикладаючи увесь творчий запал для підтримки таких проектів, як

вільна освіта, виховання довіри до державних реформ: реформи Національної поліції, децентралізація влади, боротьба з корупцією.

Одеська Обласна завжди ставила собі за мету спрямувати діяльність кожної бібліотеки, від маленької сільської до великої центральної, таким чином, щоб громада сказала впевнено: «Ця бібліотека нам потрібна!» Адже усі ми знали, що відбудеться децентралізація і абсолютними господарями бібліотек стануть громади, громадяни – платники податків.

До того, як замовляти знову слово «про бідну бібліотеку», я дозволю собі проаналізувати сучасний стан бібліотек області в реаліях сьогодення, який буду оцінювати, без огляду на існуючу точку зору серед теоретиків, які просто колишуть повітря необдуманими тезами про те, що раціонально в сучасних умовах залишати лише одну бібліотеку на 30 тисяч мешканців, тобто викреслюючи навіть думку про необхідність мережі сільських книгозбірень. Дебати з цього приводу ми ведемо з такими теоретиками вже деякий час і тому з великим задоволенням сприйняли Стратегію розвитку до 2025 року. Саме вона спрямована на реформування бібліотеки, а не на її знищення. Також Одещина вважає, що мінімальні соціальні нормативи, запропоновані Міністерством культури, дозволять зберегти бібліотеки в селах, а це забезпечить інформаційну рівність сільських і міських жителів, а також сприятиме зупинці міграції сільського населення.

В Одеській області 1169 населених пунктів, з яких 1004 – села, в тому числі 675 – села до 500 мешканців. Така собі хуторська система в величезному регіоні.

В 7 районах створено 8 територіальних громад, які об'єднали 97 населених пунктів. Позитив даної ситуації в тому, що саме в цих об'єднаннях сільські громади прагнуть зберегти свої бібліотеки – єдине безкоштовне місце спілкування, інформації і, не побоююсь стверджувати, культури.

Мережа бібліотек області – 837 одиниць, з них 671 – сільські, 83 маленьких села обслуговують бібліотечні пункти. З 15 мільйонів книг, які мають у своєму розпорядженні публічні бібліотеки, 830 тисяч видань знаходяться в сільській місцевості. Кожна бібліотека поповнила минулого року свої фонди в середньому 131 виданням. Це не дуже багато, але не так вже й недостатньо. А то наша традиція – прибіднятися і плакати – грає з нами негативну гру: якщо ви такі бідні, то кому ви потрібні.

В більшості районів надходження складають від 5 до 7 тисячі примірників. Джерелами надходження є не тільки кошти місцевих бюджетів, меценатів, активність громади, яка оцінює діяльність бібліотек із знаком плюс, але й велика вдячність за поповнення фондів українською книгою від держави.

Сьогодні ми сприймаємо бібліотеку, як заклад, який виконує нові функції. Наприклад, наша Обласна реалізує проект оцифровування краєзнавчих фондів. Але не можна стверджувати, що усі книги, навіть у майбутньому, будуть оцифровані і попадуть в світове павутиння.

Я наведу вам мій улюблений приклад. Дуглас Адамс – творець знаменитої серії книг «Автостопом по галактиці» – замітив, що паперові книги схожі на акул. Акули жили в океані разом з динозаврами. І причина, чому акули до цього часу існують, в тому, що акули краще за всіх виконують роль акул. Так і паперові книги не можливо замінити нічим. І навіть коли усі бібліотеки стануть місцем, де є доступ до електронних книг і Інтернет-контенту, вони будуть мати те, що нічим не можна замінити, – паперову книгу. Це крихітний відступ на тему фентезі – бібліотеки в постдрукованому світі.

Поки що не усі бібліотеки Одещини мають комп'ютери з доступом до Інтернету. Таких в нашій області – 50%. І що ж ми робимо в реаліях, не простих в усіх сенсах, аби привернути увагу читачів до тих книжкових скарбів, які в нас є?

Традиційно кожного року ми оголошуємо спільний, наголошую на форматі проведення – спільний, огляд-конкурс для бібліотек, клубів, музеїв області. Минулого року він відбувався за темою «Спільна популяризаторська та просвітницька діяльність бібліотек, клубних закладів і музеїв області як шлях патріотичного виховання». Девізом акції ми обрали слова: «Патріотизм – код нації і поклик власної душі». Цього року ми оголосили II етап цього конкурсу, який присвятили 25-річчю Незалежності нашої держави. Ці іміджеві акції, як ніякі інші, сприяють підвищенню авторитету бібліотек в очах влади і населення.

Наведу приклади цікавих для громади проектів, які здійснили наші бібліотеки. Наприклад, ті, що характеризують участь закладів в обласному проекті «Читаюча Одещина». Це – обласний сімейно-літературний марафон «Родина – запорука розквіту держави», стріт-акції: літні читацькі зали, чаювання з книгою, бібліотечні пікніки, ночі в бібліотеках, бібліотечні бали, освітні центри під девізом «Бібліотека – самоорганізуючий учбовий простір». Знову популярними стають вечори поезії. Ще не стадіони, але повні зали збирають поетичні

молодіжні клуби. Наприклад, в області в межах проекту культурної інтеграції «Український Донбас» ми створили віртуальний міст, який назвали «Зустрічі на рушниковому шляху», і раз на місяць проводимо поетичні зустрічі із Старобельською та Красноармійською бібліотеками: «Крізь військову грозу до мирного неба Донбасу». В травні ми передали цим бібліотекам, шпиталю та дитячому будинку книги від бібліотекарів Одещини.

31 травня ми провели засідання «круглого столу» в режимі он-лайн «Одещина та українській Донбас в єдиному бібліотечному просторі держави».

Намагаючись бути корисними і цікавими громаді, бібліотеки продовжують реалізацію обласних проектів «Правова освіта населення – частина процесу самоусвідомлення нації», який розширився програмою безкоштовних скайп-консультацій з питань вторинної юридичної допомоги, а проект «Бібліотека проти самотності» набув більшої адресності за рахунок плану правової допомоги безпритульним, розширення можливостей отримання ними юридичних консультацій, їх залучення до участі у масових заходах. Наша просвітницька і популяризаторська робота має позитивну оцінку: більшість бібліотек зовсім не має читачких втрат, а ще ми постійно спрямовані на використання резерву для поширення сфери бібліотечного впливу.

Продовжу щодо реалізації бібліотекарями Одещини ідеї нових функцій в сучасних реаліях буття. За думкою Еріка Шмідта, одного з керівників і творців Гуглу, людська раса кожні два дні виробляє стільки інформації, скільки людство створило її від початку цивілізації до 2000 року. І бібліотека є володарем інформації і навіть навігатором серед інформаційного буму.

Що мають на сьогодні бібліотеки області? За допомогою співпраці з Міжнародними благодійними фондами, участі у проектах «Бібліоміст», «Інтернет для читачів публічних бібліотек», «Піар-офіси сучасних бібліотек», «Все про Європу: читай слухай, дізнавайся у пунктах європейської інформації в бібліотеках», «Вільна освіта», «Технологічна нація», а також за рахунок місцевих бюджетів бібліотеки області мають більше півтисячі комп'ютерів. Ми використовуємо цю невелику, але й немалу базу для інформації, роботи курсів пенсіонерів, тренінгів. А в Рік англійської мови в Україні реалізуємо проект показу кращих зразків світового кіномистецтва англійською мовою з субтитрами.

Завдання стоїть величезне: кожним своїм кроком доводити свою потребу громаді і навіть економічну користь від свого функціонування в умовах нових реалій буття. І в цих реаліях наші бібліотекарі намагаються діяти так, щоб, як у Ярославці Саратовського району, де повним ходом йде децентралізація, і сільські бібліотеки переходять на баланс сільських рад, голова сільської ради сказав: «Бібліотеку ніколи не закрию. Де ж я буду книги брати?». І це – наша мета, щоб кожний житель, кожний керівник вважав бібліотеку не додатком, який сидить на горбу у платника податків, а своїм досягненням, своїм багатством. Недаремно включено в девіз УБА слово «твоя».

Реформування мережі бібліотек стало реальністю. І нам дуже в нагоді «Рекомендації щодо організації надання бібліотечних послуг в умовах об'єднаних територіальних громад» Національної Парламентської бібліотеки України. Питання виникали лише при передачі коштовностей бібліотек ЦБС територіальним громадам і про статус центральних бібліотек за умови переведення центральних дитячих бібліотек у відділи ЦРБ. Питання щодо скорочення мережі поки що у територіальних громад не виникало. Недаремно ми працювали над тим, щоб мешканці були впевнені – наші бібліотеки є і будуть місцем спілкування і діалогу, територією толерантності і свободи, а може для когось просто затишним притулком в нашому неспокійному світі.

З ініціативи управління і нашої бібліотеки в час реформи бібліотечної діяльності, спрямованої на реалізацію Стратегії розвитку нашої справи до 2025 року, ми провели обласний бібліотечний форум за участю обласної державної адміністрації, громадських організацій, депутатів. У програмі форуму була і офіційна частина, і «круглий стіл», рішення якого було опубліковано в місцевій пресі. Ми сформулювали і будемо реалізовувати основні завдання, спрямовані на перетворення бібліотек в інформаційно-культурні комплекси з розумінням їх великої ролі, як дійсно порталів у майбутнє. Коротко це звучить таким чином: бібліотеки збагачують життя, бібліотеки привітні і дружні до всіх, бібліотеки надають вільний і легкий доступ до інформації, бібліотеки належать місцевим громадам, бібліотеки мають ефективно відповідати на усі виклики сучасності.

Протягом нашого спілкування я намагаюсь вибудувати його сенс таким чином, щоб показати, що бібліотеки Одещини дивляться на роботу в реаліях сьогодення в проекції на майбутнє, розглядають її, як розвиток в умовах реформування влади. Ніяким чином я не хочу

зробити наше спілкування негативно песимістичним. Завжди пам'ятаємо ми, одесити, про жабенят, з яких одне потонуло у молоці, а друге збило масло і врятувалось. Дійсно, матеріально-технічна база наша не дуже шикарна. 41 бібліотека в області потребує капітального ремонту, а скільки бібліотек не опалюється мабуть знає кожний практик. А може і слід такі закрити? Але як же позбавити дітей хоча б одного-єдиного місця, куди вона поспішає після занять, як позбавити літніх людей, особливо жінок без головної радості – культурного спілкування? І ми намагаємось зберегти кожний заклад саме з погляду на майбутнє, зберегти в наш час sms та e-mailів можливість просто читати. Ми використовуємо кожний шанс, доводячи громаді, що ми потрібні. Це – і активна участь в усіх соціальних обласних проектах і святах, у відзначенні державних дат. Цього року з розмахом проведемо щорічний обласний фестиваль української книги пам'яті Михайла Грушевського (цього року він ювілейний) і обласну виставку-ярмарок «Книжкове розмаїття для нових поколінь», і Франкові читання, і ще багато іміджевих цікавих акцій.

Завершуючи, я думаю про останню фразу, яка має, за законами спічрайтерів, залишитись у пам'яті реципієнтів надовго. Ми повинні довести, що закриття бібліотек – це нелегкий спосіб зберегти невеликі гроші, це – обкрадання майбутнього, щоб заплатити за сьогодення. Не розуміти ролі бібліотеки – це не питання політики, це – питання людської цивілізації. Так от, завершую своїм улюбленим висловом: «Бібліотека – це категорія вічності», і додаю – яка належить громаді сьогодення.

Освещается опыт работы Одесской областной универсальной научной библиотеки им. М. Грушевского в контексте стратегического развития библиотечного дела в Украине, внимание акцентируется на проектах и имиджевых акциях библиотек Одесской области, проводимых с целью повышения авторитета библиотечно-информационных центров.

Ключевые слова: библиотеки Одесской области, проектная деятельность библиотек, реформирования библиотеки.

Lit experience Odessa Regional Universal Scientific Library. Hrushevsky in the context of the strategic development of librarianship in

Ukraine, focuses on projects and image campaigns libraries Odessa region, conducted in order to increase the credibility of libraries.

Keywords: *Library of the Odessa region, the project activity libraries, the reform of the library.*

УДК 021.21:004.91:027.54(477.74)

І.О. Бірюкова

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Представлено основні види електронних інформаційних ресурсів Одеської національної наукової бібліотеки, створення та динамічний розвиток яких є запорукою реалізації прав громадян на знання, освіту, користування культурними досягненнями та загальнодоступність інформаційних ресурсів держави, дієвим внеском у формування єдиного науково-інформаційного простору України та входження вітчизняних бібліотек у світовий культурний та інформаційний простір.

Ключові слова: *інформаційні ресурси, електронні ресурси, бібліотечні інформаційні ресурси, веб-сайт, електронна бібліотека, електронний каталог, електронний документ, база даних*

Важливу роль у виконанні завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні відіграють публічні, галузеві, відомчі та інші бібліотеки країни, що задовольняють інформаційні потреби суспільства, формуючи інформаційно-бібліотечні ресурси та забезпечуючи доступ до них, в т.ч. з використанням сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій. Одним з дієвих механізмів досягнення зазначених завдань є створення власних електронних інформаційних ресурсів та розширення можливостей доступу до них.

Одеська національна наукова бібліотека (далі – ОННБ) є найстарішою публічною книгозбірнею держави. Універсальна за складом фонду, публічна за формами обслуговування, ОННБ є провідним культурним, освітнім, науково-інформаційним державним закладом, що здійснює функції науково-дослідного, методичного та координаційного центру з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, бере участь у розробленні державної політики в галузі бібліотечної справи України та її реалізації [2].